

УДК 930.1:7.071.1"1930/1935"

**ЭПИСТОЛЯРНОЕ НАСЛЕДИЕ АКАДЕМИКА ЖИВОПИСИ
Н. С. САМОКИША: ПИСЬМА И. М. ШАПОВАЛА (1930–1935)**

Андреева Л. Ю.

*Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского,
г. Симферополь, Российская Федерация
E-mail: lu.scs@mail.ru*

Проанализированы неизвестные письма сотрудника Днепропетровского исторического музея И. М. Шаповала к академику Н. С. Самокишу. Впервые вводятся в научный оборот 13 писем И. М. Шаповала, наглядно показывающие характер общения и деятельности творческой интеллигенции в 30-е гг. XX в. из окружения художника.

Ключевые слова: эпистолярное наследие, художник, Н. С. Самокиш, И. М. Шаповал, Д. И. Яворницкий.

Внимание исследователей многие годы привлекает эпистолярное наследие выдающихся людей. Введение в научный оборот неизвестных документов позволяет рассматривать историю через призму событий, связанную с жизнью и деятельностью конкретного человека или группы людей. Так изучение эпистолярного наследия академика живописи, заслуженного деятеля искусств РСФСР Николая Семеновича Самокиша (1860–1944) дает возможность выделить круг лиц, связанных не только с его профессиональной деятельностью, но и наглядно представить все формы общения художника. Фрагменты эпистолярного наследия Н. С. Самокиша сосредоточены во многих хранилищах (музеях, государственных и частных архивах, библиотеках) различных стран, в фондах его корреспондентов. Значительная часть комплекса переписки находится в личном архивном фонде академика (ф. 23), который хранится в Харьковском художественном музее. В основном, это письма к Н. С. Самокишу, общее количество составляет примерно 2000 документов. По своим социально-практичным функциям это письма служебного, научного, публицистического, дружеского и личного характера. В настоящем исследовании представлена часть неизвестной переписки Ивана Максимовича Шаповала с Николаем Семеновичем Самокишем. Изучение документов, вводимых впервые в научный оборот, обуславливает актуальность данного исследования.

Академик живописи Н. С. Самокиш значительную часть своих работ посвятил исторической проблематике. Нами уже доказано значительное влияние на создание картин, связанных с историей запорожского казачества, выдающегося ученого, академика Дмитрия Ивановича Яворницкого (1855–1940) [1; 2]. Благодаря тесному сотрудничеству и дружбе двух академиков увидели свет такие известные картины, как «Бой запорожцев с крылатыми гусарами при Желтых Водах, 1648», «Абордаж турецкой галеры», «Бой Ивана Богуна под Монастырищем, 1653» (1931), «Бунт на Сечи» (1932), «Поход запорожцев на Крым», «Бой Максима Кривоноса с Иеремией Вишневецким», «Бой под Царичанкою, 1709» (1934). Эти работы составляют историческое и культурное достояние народа. В этой связи примечательно, что, работая

над созданием уникальных полотен, Н. С. Самокиш по приглашению Д. И. Яворницкого в 1930 г. побывал в Днепропетровском историческом музее. Это определило на долгие годы круг его общения с лучшими представителями интеллигенции края. Проживая в Крыму в 30-е г. XX в., он тесно сотрудничал со многими деятелями науки и культуры г. Днепропетровска. Одним из них был Иван Максимович Шаповал (1905–2003). В то время он являлся сотрудником Днепропетровского исторического музея. Судя по всему, переписка между Н. С. Самокишем и И. М. Шаповалом началась сразу после посещения художником г. Днепропетровска. Музейный работник помогал академику во время работы с фондами. Письма И. М. Шаповала в количестве 13 (тринадцати) штук выявлены нами в личном архиве академика живописи Н. С. Самокиша в Харьковском художественном музее. Ответные письма художника до настоящего времени не обнаружены. Представленные документы (№ 1–13) являются рукописью, выполненной на украинском языке, и содержат автографы И. М. Шаповала. Бумага использовалась разного качества: от линованных стандартных тетрадных листов (№ 1, 5) до оборванных по краям, больше напоминающим скорую записку (№ 2, 6). Два письма – на почтовых открытках (№ 3, 4). Чернила в основном использовались черные, но были и красные (№ 5). Часть текстов писем выполнена синим карандашом (№ 2) и простым (№ 13). Документы носят характерные черты межличностной коммуникации, сопровождающейся элементами, отвечающими за техническое сопровождение, выполняемых Н. С. Самокишем работ по созданию картин для фондов и экспозиций Днепропетровского исторического музея. По сути, они являются полифункциональными, потому что их можно отнести как к личной, так и к деловой, служебной переписке. Авторская орфография и пунктуация сохранена. [...] – многоточием отмечены неопределенные фрагменты текстов. Даты, указанные в письмах, позволили определить период переписки с 1930 по 1935 гг. Он совпал со временем работы художника над известными картинами. Переписка наглядно показала, какую немаловажную роль играл сотрудник музея И. М. Шаповал. Он контролировал и своевременно информировал Н. С. Самокиша о доставке корреспонденции, о получении холстов, эскизов картин и различных посылок, об обсуждениях на научных советах музея. Это общение помогало художнику и позволило находиться постоянно в курсе событий, происходящих далеко за пределами г. Симферополя, в котором он проживал в это время. Впоследствии И. М. Шаповал стал известным ученым и писателем, автором работ, посвященных жизни и деятельности Д. И. Яворницкого [3]. В данной публикации представлены в хронологической последовательности письма И. М. Шаповала и комментарии к ним.

№ 1

Письмо И. М. Шаповал – Н. С. Самокишу [4]

6 октября 1930 г.

Днепропетровск – Симферополь

Вельмишановний Микола Семенович!

Вдячний Вам за листа, ще більше зачеплений вашою ласкавістю, що Ви додержуєтесь свого слова, турбуючись при силі клопіт, надсилаєте дорогий для мене

подарунок «Київс[ьку] старину»¹. Любий Микола Семенович, я надто задоволений лишився тим, що Вам своїми мезерними поступками догодив, як були в нас. Тепер за пакунок: запакувавши полотна в ящик, я ще 24. IX вислав по в/адресі. [...] вона напевне вже дійшла, бо послана малою швидкістю, що до квитанції, то ми їх маємо: І за № 26339 і багажна квит. № 6884, але вони як грошові виправдуючи документи, зберігаються при музеї, і хлопці музейці порадили мені Вам передати так що, оскільки пакунок іменний, то Ви його на станції одержите по пред'явленні свого документа. В разі чого противного, телеграфуйте краще. Як Ви виїхали, то Дм[итро] Ів[анович] біля 10 день нездужав, тепер знову шкутильгає по музею, тією стежкою, що він протопав вкупі з Вами. Хлопці повертаються с Кічкасу², багато жалкують що немале щастя застають Вас при музеї. Щирий привіт од всіх музейців. Вдячний Вам і готовий на всякі послуги. Ув. Шаповал

6.X 1930 р.

№ 2

Письмо И. М. Шаповал – Н. С. Самокишу [5].

17 октября [1930 г.]

Днепропетровск – Симферополь

Любий Микола Сем[енович]

Посилаю сьогодні ж оригінал двох докум. для викупу ящика, коли зможете якій з їх повернути назад, то будь ласка. Тепер дивна річ, Я й досі ще не одержав од вас посилку з тим подаруночком про який ви вдруге згадуєте в листах? Бувайте здоровенькі. Чи не заходив до Вас Заболотний, той, що лікувався в санаторії міста Сімферополь. Завтра висилаємо матеріали до історії «Бунту у Січі»³. Що новенького з робіт над муз. Ескізами. Кланяється Дм[итро] Ів[анович] за усім музейним капам Поваж[аючий] Вас Шаповал

№ 3

Письмо И. И. Шаповал – Н. С. Самокишу [6].

20 октября 1930 г.

Днепропетровск – Симферополь

Дорогий Микола Семенович!

Сьогодні одержав чомусь другу звісточку про якусь посилку, очевидно це від вас. Йду завтра на пошту і одержую. Не турбуйтеся, гадаю, що це й є, як раз вона, про яку я думав, що вона загинула.

З правдивою пошаною до Вас. Ув. Шаповал

20.X 1930

---

¹«Київська старина» – ежемісячний історико-етнографічний і літературний журнал. Издавався в Києві на руському мові в 1882–1907 гг.

²Кичкас – місцевість на правому березі Дніпра, в нинішнє час знаходиться в межах г. Запоріжжя. В 1734–1775 гг. Кичкас входив в Кодацьку паланку – адміністративно-територіальну одиницю Запорізької Січі.

³«Бунт на Січі» (1932) – картина, над створенням якої працював Н. С. Самокиш в 1930–1932 гг.

№ 4

Письмо И. И. Шаповал – Н. С. Самокишу [7].

24 октября 1930 г.
24.X.1930р.

Днепропетровск – Симферополь

Любий Микола Семен[ович]!

Ласкаво прошу Вас, дорогий Микола Семенович не турбуватись за посилку. Яв'їть собі що одрізок від переказу я зовсім не одержував, і звістку як писав, одержав вчора, а разом і посилку одержав за яку Вам од щирого серця виношу на все життя дійсну подяку. Любувалися тут collegi Вашим дарунком. Прекрасна і фотографія. Як з грїшми Ви навідувались. Чи налічуються вони [...]

Шануючій Вас Ув. Шаповал

№ 5

Письмо И. М. Шаповал – Н. С. Самокишу [8].

08 ноября 1930 г.
м. Дніпропетровськ
музей, 8.XI. 1930 р.

Днепропетровск – Симферополь

Здравствуйте дорогий Микола Семенович!

Довгенько не одержуючи оце від будь якої звісточки, зважився вдатися до Вас цим листом і узнати про стан здоров'я та життя. Микола Семенович здається я Вам писав, а це ще раз красненько дякую за незабутній і для мене дорогий подарунок і журнал з в/ілюстр[ацією] та фото відбиток. В останній раз я вислав рекомендац[іями] пакунком матеріал, що стосується картини «Бунт на Січі». Од Вас не маю звістки, чи не загинув часом він? Микола Семенович, оповістити, чи одержали полотна для картин? Чи довідувались Ви за грїшми, вони таки на В/рахункові лічаться, чи може там не в порядку справа? Що найбільше, дорогий Микола Семенович, усіх нас цікавить, так це хід роботи над картинами. Пам'ятаю, що останньому листі ви згадували, здається про те, що розпочали ескізну роботу над якимось картинами, М[икола] С[еменович], сповістити що Ви уже зробили з ескізів над якими картинами (розуміється музейними) Ви зараз зайняти. Ви скоріше з дописали «Богунами»¹ розквитувалися, бо о той Максик² Нам клопіт такими картинами дає мабуть до пропасти. Сумненько трохи робиться у нас в музеї: Дм[итро] Ів[анович], щось оце знову захворів, сидить 4 день дома з обкутаним горлом. Матвієвський³ і Сап'ян⁴, як аспіранти н[ауково]-д[ослідній] кафедри⁵, на чолі якої стояв Дм[итро] Ів[анович] переї-

¹«Богун» – картина Н. С. Самокиша «Бой Ивана Богуна под Монастырищем, 1653» (1931).

²Лебедь Максим Максимович (1889–1939) – украинский писатель и общественный деятель, в конце 20-х гг. – директор Дома литераторов имени Василя Блакитного (г. Харьков). После 1933 г. арестован и выслан в концлагерь в Чибью (Ухта). В 1939 г. расстрелян.

³Матвиевский Павел Евменович (1904–1987) – историк, музейный деятель, в 20-е г. XX в. работал заведующим отделом этнографии и ученым секретарем в Днепропетровском областном историко-археологическом музее, в 30-е г. – в Харькове заместителем директора Центрального исторического музея имени Г. С. Сковороды.

⁴Сапьян Федор Михайлович – в 20-е г. XX в. работал в Днепропетровском областном историко-археологическом музее, участник многих археологических экспедиций, обнаружил и доставил в музей «каменных баб».

⁵Днепропетровская научно-исследовательская кафедра украиноведения.

здять днями до Харкову. Треба людей на вакантні посади, фахівців шукать, та де їх на таку убогу сотню зараз знайдем. Не хочу Вам надлужувати з «Чабаном»¹. Краще поволі зробіте. Ну, любий Микола Семенович, бувайте здоровенькі. Дайте будь ласка відповіді по зацікавленим питанням. З пошаною до Вас, завжди готовий до послуги. Ув. Шаповал.

№ 6

Письмо И. М. Шаповал – Н. С. Самокишу [9].

28 ноября 1930 г.

Днепропетровск – Симферополь

Дорогий Микола Семенович!

Від щирого серця Вам вдячний за ту послугу важку, що ви виконали, я одержав «Чабана». Радий ще більше що справа з картинами посувається. Сьогодні поштою є і Дм[ит]ру Івановичу від Вас пакунок, очевидно, це той пакунок про якого Ви згадуєте в своєму листі до мене. Зараз відправляю його Дм[итра] Ів[анови] ча. З правдивою пошаною Ув. Шаповал

28.11.1930

№ 7

Письмо И. М. Шаповал – Н. С. Самокишу [10].

21 декабря 1930 г.

Днепропетровск – Симферополь

В/шановний Микола Семенович!

Сам навіть збирався написати Вам листа про ті речі, що одержав од Вас Дм[итро] Ів[анович], та залишив через те, що гадав що даст відповідь сам Дм[итро] Ів[анович]. Одже дивує мене те, що дійсно чомусь це він не відповідає досі.

Кажу, що речі, 2 пакунки від Вас одержав, ескіз при нас в музеї відкрив і всі дивилися, а потім він забрав, сказав в одночас, що ви це йому прислали для наведення критики і що сам ескіз лишається в подарунок йому. Хвалився, що одержав ще якусь книгу, яку саме не бачив.

Яж добре знаю, бо цим цікавився у Вас, як були тут, що Ви всі ескізи надсилатиме до музею, щоб Дм[итро] Ів[анович] наводив критику і повертав до вас для виконання картин, навіть нагадав я при всіх : так Дм[итро] Ів[анович] так цеж треба йому посилати, бо картину цього ж писати буде? Він щось сказав, з чого я зрозумів, що Ви таке йому даруєте його. Хто правий чи я, чи він – судите саме? Коли я, то вдруге нагадувати йому, щоби він таке повернув, я не буду, незручно. Тоді ви пишть прямо до його, він здоровий, веселий ходе до музею щодня. От все що міг сказати, по суті в/прохання. Бувайте зорові, мій М[икола] С[еменович]. Шануючий Вас Ів. Шаповал.

PS Сап'ян уже переїхав до Харкову. І як у вас робота над останніми картинами, я цікаво, чи ви поробите з початку ескізи, а потім картини чи так: ескіз і зразу ж з його картину, окремо кожную роботу. ІвШаповал

21.XII.1930 р.

---

¹«Чабан» – работа Н. С. Самокиша. Художник частенько выполнял графические рисунки на заказ или в подарок.

№ 8

Письмо И. М. Шаповал – Н. С. Самокишу [11].

14 февраля 1931 г.

Днепропетровск – Симферополь

Дорогий Микола Семенович!

Чомусь довненько Ви до нас нічогосьенько не пишете. Беру вину пополам, бо здається й з музею за цей інтервал ніхто неписнув. Хочу, любий М[икола] С[еменович], оцім листком довідатись про стан вашого здоров'я, бо залежить і все останнє, що мені цікавитиме. В останньому листі пригадую, ви натякнули на про ескіз другої картини. Як і всі музейні так і досі чекаємо цього ескизу. Та мабуть у вас готовенька вже й перша картина «Запорожці відбивають ясир»¹. Так от любий М[икола] С[еменович] напишіть про це все, як хід справи. Дм[итро] Ів[анович] ходє в музей, здоровенько почуває себе. В цьому році мають відбудувати новий музей. Всього доброго. Шануючі Вас І. Шаповал

14 II 1931

№ 9

Письмо И. М. Шаповал – Н. С. Самокишу [12].

27 февраля 1931 г.

Днепропетровск – Симферополь

Здравствуйте любий Микола Семенович!

Скучив я за Вами і дуже приємно стало на душі, коли одержав від Вас досить втішного листа. Прошу не сумлівайтесь; про те що ескіз вперше проглядає Сап'ян – Дм[итро] Ів[анович] знати не буде. Радус мене ще те, що робота Ваша над картинами посувається енергійно. Бережить, не застужуйтесь, бо здається не таке у Вас здоров'я, як було колись, замолоду. Попрацюйте ще де-кілько десятків літ на користь суспільства й країни. Дуже велике надаєте мені щастя, як знову завітаєте до нас на літо. Тут, в куточку – де музей, чарівне місце: повітря, дерева, висока «запорізька» – каже Дм[итро] Ів[анович] трава і тд. Приїздіть, задоволення буде і для нас і для Вас. Дм[итро] Ів[анович] в музей ходить, ще здоровенький. Сьогодні гостює Харківське начальство з НКО. Дм[итро] Ів[анович] угощає їх зперше 3-х годинною лекцією, обводячи по музею. Бувайте здоровенькі, любий Микола Семенович! Щиресенько обіймаю Вас.

м.Дніпроп. 27/II. 1931р. Ів. Шаповал

№ 10

Письмо И. М. Шаповал – Н. С. Самокишу [13].

23 марта 1931 г.

Днепропетровск – Симферополь

м. Дніпропетровське, краєвий музей

Здравствуйте Любий Микола Сем[енович]!

Вибачайте, що я своїми надокучливими листами відриваю Вас од вашких завдань, якими Ви зараз добре перевантажені. Ескіз Ваш Дм[итро] Ів[анович] вкупі з іншими співроб[ітниками] музею розглядав і напевно Ви уже одержали від нього певні думки, щодо рецензії. У Вас мабуть здавна уже тепло, а у нас лише оце днів

---

¹«Запорожці відбивають ясир» – картина, выполненная Н. С. Самокишем, по заказу Д. И. Яворницкого для Днепропетровского исторического музея.

3–4, як сонечко почало по весняному горіть. Так і знайте, М[икола] С[еменович], що як [...] буде тепло, як зазеленіють трави, дерево – приїздить сюди. Хотів Вам сповістити ще, що отой мій тов. Заболотній, що був у музеї при Вас і збирався їхати до Криму на лікування – недавно помер від чахотки, гарний і добрий був чоловіг. Музей вшанував його пам'ять – повісивши біографію з фото в етнограф[ічний] відділ та зібрали для дітей грошенят. Мені з дня в день докучають тут музейні хлопці, зокрема художник – пресмор. Соляник, що я передав до Вас їхня прохання. Чи не можна Вам, не придаючи багацько клопіт, хоч трішки тютюню купити. А то бідняги позбирають «бички» повз музею, той споживаються з того. І зараз пригадаю аромат того тютюню, що Ви курили з своєї трубки. Вибачте за таке пусте прохання.

Шануючий Вас Іван Шаповал
23.III.1931р.

№ 11

Письмо И. М. Шаповал – Н. С. Самокишу [14].

15 апреля 1931 г.

Днепропетровск – Симферополь

м. Дніпропетровське

15.IV.1931р.

Любий Микола Семенович!

Красенько Вам дякую за вашкі турботи. Цигарочки одержав. Ще більше Вам вдячні співроб. Музею, що Ви їх підгодували, хоч по пачичці. По секрету скажу Вам одну пачку дав Серафимі Дм[итрівні]. Вона тайком од Дм[итра] Ів[ановича] покурює. Дуже рада. Ви знаєте, Мик[ола] Сем[енович], що у нас 14 випав добрий сніг і ось третій день морози. В музеї з 1.IV не топлять. Так що в моїй кімнаті, як у [...]. Кажуть, щоб мабуть і [...] пропала. Скажу Вам М[икола] С[еменович] що не тільки я скучаю за Вами, а й дід Михайло зі старенькою своєю, що Вам молочко купували, часто згадують добрим словом. Я цікавлюсь, як здоров'я Ваше, чи не вадить вона Вам в роботі. Як наші картинки? Боронь Вас М[икола] С[еменович] припустити думку, що цими питаннями підганяю в виконанні робіт над картинами. Чекатиме стільки, скільки Ви знайдете потрібним. Бувайте добрий наш Микола Семенович, здоровенькі. Щиресенько тисну Вашу руку.

Шануючий Вас Ів. Шаповал

PS: за цигарочки перед Вами я в боргах.

Сподіваюсь, що прийдете весні?

№ 12

Письмо И. М. Шаповал – Н. С. Самокишу [15].

26 июня 1931 г.

Днепропетровск – Симферополь

м. Дніпропетровськ

красвий музей

19 26/VI 31

Вельмишановний батько Микола Семенов!

Палкий привіт і велике спасибі Вам, дорогий М[иколо] С[еменович], за Ваші турботи. Вчора одержав від Вас гостинця не лише я, а й ті, що димок пускають.

Дуже вам дякує і вітає Серафима Дм[итрівна]¹. На сьогодні ми маємо в повнім розквіті красу природи. Коли б приїхали – зачарувалися. Трошки Дніпро шкоди наробило, розлилося і затопило було місто аж до проспекта к.м. (по низу) зараз відходе. Чули що в листопаді цього року вже навіки нестане порогів. Отож дорогий М[икола] С[еменович] приїздить та об'їздити з Дмухав. Всі запорожськи гнізда й розпрощаєтесь з історичними місцями. Дм[итро] Ів[анович] уже 3 дні не приходите, поперек покручи є щось, кажуть знову піднімається і незабаром буде. Експедиція археологічна вже з місяць як проводить розкопи. Вітання од усіх музейців. Уже не турбуйтеся більше М[иколо] С[еменовичу] з тими клопотами, що я раніше Вам завадав. Я переповнено задоволений Вашими.... й послугами, чого я ніколи не заслуговую од Вас. З правдивою пошаною до Вас Ів. Шаповал

№ 13

Письмо И. М. Шаповал – Н. С. Самокишу [16].

3 августа 1935 г.

Днепропетровск – Симферополь

Високоповажний профессоре Микола Сем[енович]!

Чи Ви живі і здорові!? Мабуть уже років два минуло як порвавалося між нами листування. До Вас, очевидно так багато пише, що Ви [...] могли й забувати. Я – бив секретарем Дніпроп[етровського] краєвого музею Шаповал Іван Макс[имович]. Пригадуєте? Я незнаю чи Ви й досі живите на старому місці чи вже десь в другому. Так або інакше рискну й пишу ще Вам листа. Я зараз в Одесі в санаторії Аркадія. Тут я з 18 VII по 16 VIII. 17VIII буду в Севастополі, а числа 19–20 – в Сімферополі. Дуже прошу, коли можна дозвольте до Вас завітати хоч хвилин на 20. Я страшенно за Вами скучив і взагалі хотів своїм візитом відійти честь великій людині, що все своє життя, все своє здоров'є й енергію віддала народові на ниві художній творчості. Коли б пощастило це здійснити мені я був би дуже радий. Вам від душі вдячний. Отже пишу сповістити мені на таку адресу: Одеса, Аркадія, санаторій № 1. Шаповал И. М. [...] З великою пошаною до Вас Ів. Шаповал

19.3/VIII 35

Таким образом, письма сотрудника Днепропетровского исторического музея И. М. Шаповала к академику живописи Н. С. Самокишу наглядно подтверждают факт переписки между ними в 30-е г. XX в. В основном это деловые документы, но в некоторых содержится сугубо личная информация. Данная публикация является продолжением изучения и введения в научный оборот документов из эпистолярного наследия заслуженного деятеля искусств РСФСР Н. С. Самокиша. Это даст возможность дальше открывать неизвестные страницы жизни и деятельности выдающихся подвижников науки и культуры 20-30-х гг. XX в., расширить окружение академика живописи, что способствует созданию коллективного портрета. Творческая интел-

¹Яворницкая Серафима Дмитриевна (1879–1943) – жена академика Д. И. Яворницкого, бывшая студентка (1918–1920) историко-филологического факультета Екатеринославского университета, была другом и секретарем ученого, благодаря ей были подготовлены многие работы Д. И. Яворницкого и архивные документы.

лигенция внесла значительный вклад в дело сохранения и приумножения исторического и культурного наследия народа, выполняла просветительскую функцию. Важная роль в этом деле принадлежала и рядовым музейным работникам, таким как И. М. Шаповал.

Список использованных источников и литературы

1. Андреева Л. Ю. Маловідоме листування академіків: Д. І. Яворницький – М. С. Самокиш / Л. Ю. Андреева // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Сер. : «Исторические науки». – 2011. – Т. 24(63), № 2. – С. 14–22.
Andreeva L. Ju. Malovidome listuvannja akademikiv: D. I. Javornic'kij – M. S. Samokish / L. Ju. Andreeva // Uchenye zapiski Tavricheskogo nacional'nogo universiteta imeni V. I. Vernadskogo. Ser. : «Istoricheskie nauki». – 2011. – Т. 24(63), № 2. – С. 14–22.
2. Андреева Л. Ю. Эпистолярный диалог академиков: Н. С. Самокиш – Д. И. Яворницкий / Л. Ю. Андреева // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Сер. : «Исторические науки». – 2012. – Т. 25(64), № 1. – С. 3–15.
Andreeva L. Ju. Jepistoljarnyj dialog akademikov: N. S. Samokish – D. I. Javornickij / L. Ju. Andreeva // Uchenye zapiski Tavricheskogo nacional'nogo universiteta imeni V. I. Vernadskogo. Ser. : «Istoricheskie nauki». – 2012. – Т. 25(64), № 1. – С. 3–15.
3. Шаповал И. М. В пошуках скарбів / И. М. Шаповал. – К. : Радянський письменник, 1963. – 302 с., іл.
Shapoval I. M. V poshukah skarbiv / I. M. Shapoval. – K. : Radjans'kij pis'mennik, 1963. – 302 s., il.
4. Архив Харьковского художественного музея (далее – АХХМ), ф. 23, оп. 2, переписка И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 6 октября 1930, 1 л.
Arhiv Har'kovskogo hudozhestvennogo muzeja (dalee – АННМ), f. 23, op. 2, perepiska I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 6 oktjabrja 1930, 1 l.
5. АХХМ, ф. 23, оп. 2, И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 17 октября [1930], 1 л.
АННМ, f. 23, op. 2, I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 17 oktjabrja [1930], 1 l.
6. АХХМ, ф. 23, оп. 2, И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 20 октября 1930, 1 л.
АННМ, f. 23, op. 2, I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 20 oktjabrja 1930, 1 l.
7. АХХМ, ф. 23, оп. 2, И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 24 октября 1930, 1 л.
АННМ, f. 23, op. 2, I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 24 oktjabrja 1930, 1 l.
8. АХХМ, ф. 23, оп. 2, И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 8 ноября 1930, 2 л.
АННМ, f. 23, op. 2, I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 8 nojabrja 1930, 2 l.
9. АХХМ, ф. 23, оп. 2, И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 28 ноября 1930, 1 л.
АННМ, f. 23, op. 2, I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 28 nojabrja 1930, 1 l.
10. АХХМ, ф. 23, оп. 2, И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 21 декабря 1930, 1 л.
АННМ, f. 23, op. 2, I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 21 dekabrja 1930, 1 l.
11. АХХМ, ф. 23, оп. 2, И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 14 февраля 1931, 1 л.
АННМ, f. 23, op. 2, I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 14 fevralja 1931, 1 l.
12. АХХМ, ф. 23, оп. 2, И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 27 февраля 1931, 1 л.
АННМ, f. 23, op. 2, I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 27 fevralja 1931, 1 l.
13. АХХМ, ф. 23, оп. 2, И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 23 марта 1931, 1 л.
АННМ, f. 23, op. 2, I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 23 marta 1931, 1 l.
14. АХХМ, ф. 23, оп. 2, И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 15 апреля 1930, 1 л.
АННМ, f. 23, op. 2, I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 15 aprelja 1930, 1 l.
15. АХХМ, ф. 23, оп. 2, И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 26 июня 1931, 1 л.
АННМ, f. 23, op. 2, I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 26 ijunja 1931, 1 l.
16. АХХМ, ф. 23, оп. 2, И. М. Шаповал Н. С. Самокишу, 3 августа 1935, 1 л.
АННМ, f. 23, op. 2, I. M. Shapoval N. S. Samokishu, 3 avgusta 1935, 1 l.

Andreeva L. U. Epistolary heritage of academic painting N. Samokish: letters I. Shapoval (1930–1935) / L. U. Andreeva // *Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University*. – Series: Historical Science. – 2014. – Vol. 27 (66), № 4. – P. 3–12.

Reviewed and analyzed unknown letters employee Dnepropetrovsk historical museum I. Shapoval to Academician N. Samokish. First introduced in the scientific revolution 13 letters I. Shapoval, clearly showing the nature of communication and creative intelligence activities in the 30-ies. XX century. from the environment of the artist. An academician of painting N. Samokish significant part of its work devoted historical issues. We have already demonstrated a significant impact on the creation of paintings related to the history of Cossacks, a prominent scientist, academician D. Yavornitsky (1855–1940). Thanks to close cooperation and friendship between the two academics have seen the light such famous paintings as «Fight the Cossacks with winged Hussars at Yellow Waters, 1648», «Boarding Turkish galleys», «Fight Ivan Bohun under Monasteryshche, 1653» (1931), «Mutiny on the Host» (1932), «Hike the Cossacks to the Crimea», «Battle of Tsarichanka, 1709» (1932). Presented correspondence clearly showed what an important role he played at the museum. I. Shapoval controlled and timely informed N. Samokish sending correspondence about getting canvases, sketches and paintings of various parcels of the discussions at the Scientific Council of the museum. This communication helps artists and allowed to be constantly aware of the events taking place far outside of Simferopol, where he lived at the time. Subsequently I. Shapoval became a famous scholar and writer, author of works devoted to the life and work of D. Yavornitsky.

Keywords: epistolary heritage, artist, N. Samokish, I. Shapoval, D. Yavornitsky.